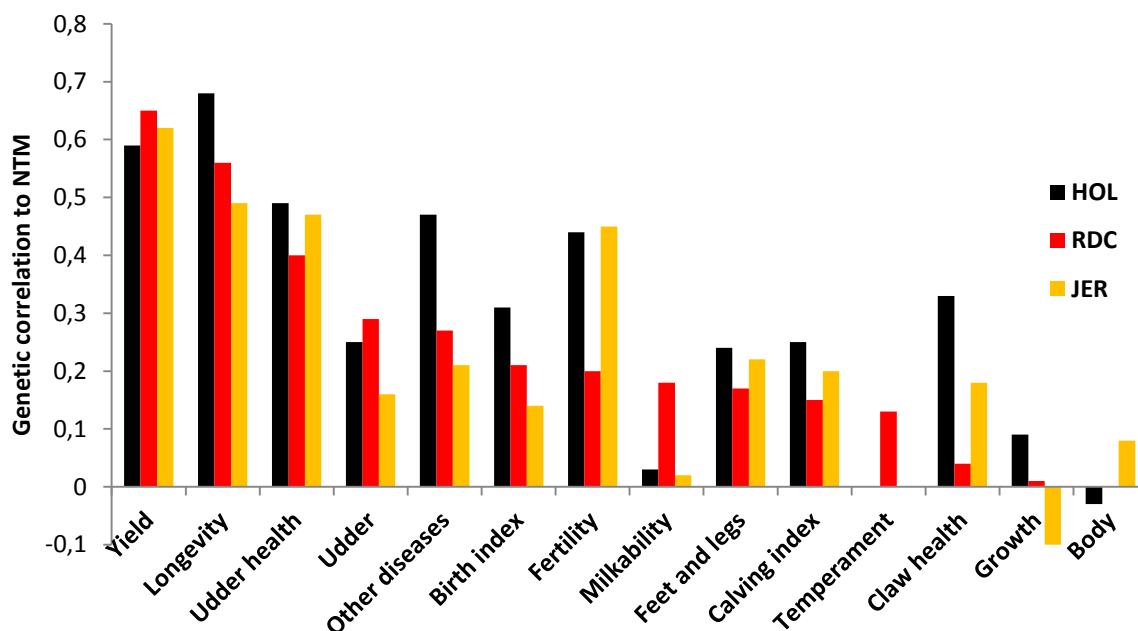

Avl for bedre holdbarhed er ikke nok til at forbedre levetiden

Anders Fogh (VFL/NAV), Elina Paakala (Faba/NAV) og Emma Carlén (Växa Sverige/NAV)

De fleste landmænd er interesseret i længelevende køer. Et middel til at nå dette er, at bruge tyre, der giver døtre, der let bliver drægtige, forblive sunde og dermed har potentialet til at leve længere. Avl efter NTM giver højere avlsmæssigt niveau for holdbarhed, og der har derfor været en gunstig udvikling de seneste årtier.

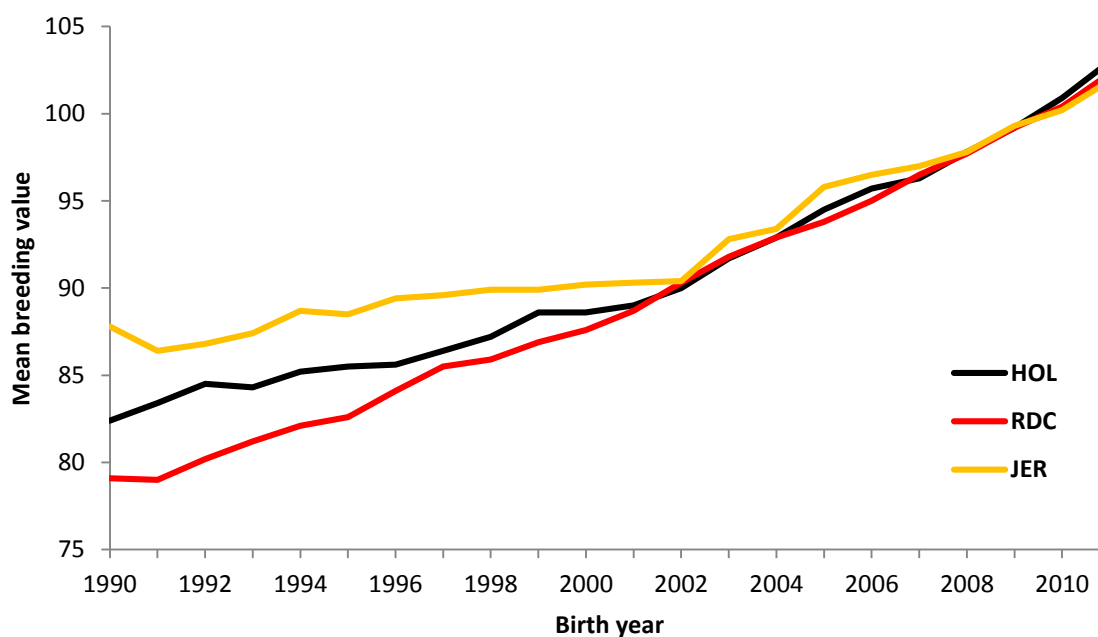
Holdbarhed, målt som dage fra første kælvning til slutningen af tredje laktation, er én ud af mange økonomisk vigtige egenskaber, der indgår i det nordiske økonomiske indeks (NTM). Der er gunstige avlsmæssige sammenhænge mellem holdbarhed og de fleste andre egenskaber i NTM. Sammenhængene er stærkest til yversundhed, øvrige sygdomme og frugtbarhed. Holdbarhed er den egenskab i NTM, der har størst avlsmæssig fremgang for Holstein og næststørst fremgang for Jersey og RDC (Finsk Ayshire, RDM, SRB) – se figur 1.

Figur 1. Avlsmæssig fremgang ved avl efter NTM

Succesfuld avl efter holdbarhed

Den avlsmæssige fremgang for holdbarhed har været positiv for alle tre racer (se figur 2). Den største fremgang kan ses for RDC. Fremgangen fra 1990-2010 er omkring 21, 18 og 12 indekseenheder til RDC, Holstein og Jersey. En indekseenhed svarer til omkring 7 dage længere levetid for alle racer, så det avlsmæssige potentiale er i denne periode forbedret med omkring 5, 4 og 3 måneder for RDC, Holstein og Jersey.

Figur 2. Avlsmæssig fremgang for holdbarhed i RDC, Holstein og Jersey

Potentialet er ikke udnyttet i praksis

Der er mange faktorer, der påvirker køernes alder ved afgang. Avl kan kun forklare en mindre del af forskellene mellem køer – mindre end 10 %. Andre faktorer, såsom fodring, management og sygdomspres, spiller en større rolle. På den enkelte bedrift vil beslutninger, omkring ændringer af besætningsstørrelsen, priser på levende dyr, priser på slagtedyr samt over- eller underskud af kvier, også påvirke, hvor længe køerne holder i besætningen.

Den gunstige avlsmæssige udvikling har dog ikke betydet, at køerne producerer længere i besætningen. Den gennemsnitlige nordiske malkeko malker i ca. 2,5 laktationer, før hun afgår. Dette har været temmelig konstant over tid, dog med mindre forskelle mellem racer og lande. Den gennemsnitlige levetid har således været konstant i Finland og Sverige i de seneste årtier, mens der har været en gunstig udvikling for Dansk Holstein og RDM i denne periode.

Det er værd at bemærke, at økonomiske beregninger lavet af Växa, Sverige viser, at under gennemsnitlige produktionsforhold er 2,5 laktationer nogenlunde den tid, det tager før koen har betalt opdrætsomkostningerne og begynder at tjene penge til kvægbrugeren. Tidspunktet for "breakeven" er primært påvirket af opdrætsomkostninger, alder ved første kælvning og ydelsesniveauet.

Gode produktionsmæssige grunde til at øge levetiden

Der er mange fordele ved at reducere udskiftningen og dermed beholde køerne længere i besætningen. Der er en økonomisk sammenhæng mellem lavere omkostninger til udskiftning og en højere besætningsydelse (på grund af en højere andel af ældre køer). Ældre køer har også højere mælkeflow, lettere kælvninger og færre dødfødsler. Ældre køer har dog også en øget forekomst af sygdomme, især yverbetændelse. Overordnet set er der dog god økonomi i, at køerne bliver ældre.

Andre positive effekter, af at køerne lever længere, er også en øget forbrugeraccept, fordi en øget levetid indikerer god velfærd. Samtidig kan miljøbelastningen fra mælkeproduktionen også sænkes.

30 % udskiftning for optimale avlsmæssig fremgang

Nye beregninger foretaget af Växa, Sverige viser, at man opnår det højeste avlsmæssige niveau for en gennemsnitlig besætning med en udskiftningsprocent omkring 30. Årsagen til dette optimum er, at avlsfremgang påvirkes både af det avlsmæssige niveau af fædrene (højere med en højere udskiftningsprocent, fordi fædrene til kvierne er bedre) og det avlsmæssige niveau af mødrene (højere med lavere udskiftningsprocent, fordi der kan foretages en hårdere udvælgelse af de bedste hundyr som mødre til næste generation af kviekalve).

Fra et overordnet økonomisk perspektiv er det dog muligt, at den optimale udskiftningsprocent er lavere end 30 %!

Flere muligheder for at forøge levetiden

I nogle besætninger er der ikke et tilstrækkeligt antal kvier til indskiftning. Dette kan enten skyldes, at det er nødvendigt at udsætte for mange køer, eller fordi mange kalve dør ved fødsel eller gennem opdrætsperioden. Forbedringer af pasning og management kan sikre, at det er nødvendigt at udsætte færre køer, samt at flere kalve overlever. Det kræver tiltag omkring opstaldning og fodring eller pasning af dyrene.

I besætninger med styr på pasning og management er der ofte nok eller overskud af kvier til indskiftning. I disse besætninger kan der være god økonomi i at inseminere de avlsmæssigt bedste hundyr med de bedste insemineringstyre - eventuelt kønssorteret sæd - for at producere kvier til indskiftning. De avlsmæssigt ringeste køer kan insemineres med kødkvægssæd. Dette vil reducere antallet af kvieopdræt og dermed de tilknyttede omkostninger.